

Теодора Ристоски

Универзитет у Београду – Филолошки факултет

teodora.rrr@gmail.com

ПРИНЦЕЗА МАРГЕРИТА У ДИ БЕЛЕОВОЈ ПЕСНИЧКОЈ ЗБИРЦИ *ТУГЕ*

Апстракт: У раду ћемо анализирати лик принцезе Маргерите у песничкој збирци Туге француског ренесансног песника Жоашена ди Белеа. Проучићемо похвалне сонете посвећене самој принцези, а уз то скренућемо пажњу и на стилска средства и начине приказивања њеног лика у одабраном делу. Осим тога, повезаћемо ди Белеово поимање саме принцезе са одређеним Платоновим идејама, ослањајући се на Платонове дијалоге Федар или о Лепоти и Гозба или о Љубави, као и на шесту књигу дијалога Држава. Показаћемо да је за песника принцеза Маргерита носицац жара некада давно изгубљене инспирације и отеловљење Платонових идеја.

Кључне речи: Туге, Жоашен ди Беле, жена, принцеза Маргерита, Платон, платонизам.

Abstract: In this paper we will analyze the character of Princess Margaret in the collection of poems *The Regrets* written by the French Renaissance poet Joachim du Bellay. We will examine encomiastic sonnets dedicated to the princess, while also exploring all the stylistic effects that the poet used in her portrayal. In addition, we will draw a parallel between du Bellay's view of the princess and certain Plato's ideas, relying on Plato's famous dialogues *Phaedrus* and *The Symposium*, as well as Book VI of *The Republic*. We will show that for the poet Margaret symbolizes the reappearance of the long-lost inspiration and the incarnation of Plato's ideas.

Keywords: *The Regrets*, Joachim du Bellay, woman, Princess Margaret, Plato, Platonism.

Увод

Француски ренесансни песник Жоашен ди Беле (1522–1560) био је, уз Пјера де Ронсара, један од оснивача Плејаде, најзначајније француске ренесансне песничке школе, и потписник њеног манифеста *У одбрану и славу француског језика* (*Défence et illustration de la langue française*, 1549), који почива на два главна принципа: неговање француског језика и подражавање

Антике.¹ Збирка сонета *Римске старине* (*Les Antiquités de Rome*), прославила га је као првог Француза који је у поезији приказао некадашњу славу Рима али и разочарање јер те моћи више нема. Поменута збирка, као и њен наставак *Сан или Привиђење* (*Songe ou Vision*), уз збирку од сто деведесет и једног сонета, *Туге* (*Les Regrets*),² плод је ди Белеовог песничког рада током боравка у Риму. Ова дела објављена су по повратку у Француску 1558. године.

У песничкој збирци *Туге* сонети су подељени на три групе. Прву групу чине сонети прожети елегичним тоном у којима песник опева жал за родном земљом, а чији је узрок разочарање Римом. Другу и најбројнију групу чине сатирични сонети у којима се критикује владавина порока у Риму, као и на француском двору, на шта песник указује по повратку у отаџбину. Последња група сонета је циклус похвала у којима се величају песникови пријатељи и краљевска породица. Будући да је реч о анализи приказа лика, највише ћемо се ослањати на сонете са краја збирке, тачније на оне који су посвећени Маргерити Француској, али нећемо занемарити њено појављивање на неколико места у елегичним и сатиричним сонетима.

Принцеза Маргерита Француска (1523–1574) била је ћерка краља Франсоа I и сестра Анрија II. После смрти Маргерите Наварске 1549. године добила је титулу Војвоткиње од Берија, а десет година касније, удајом за Емануела Филберта, Војводе од Савоје, постала је Војвоткиња од Савоје. Као врло учена дама, показала је интересовање за језике и књижевност те је учила грчки, енглески, немачки и читала латинске класике.³ Иако није била књижевница, била је позната као покровитељка песника Плејаде, који су у њој препознали све најлепше особине и својим пером их описали у делима. Важно је, међутим, скренути пажњу на чињеницу да је она као личност имала битан утицај на Жоашена ди Белеа. Пошто песник није доживео успех какав је очекивао са својим већ објављеним делима (*У одбрану и славу француског језика* и *Маслина*), желео је да престане са писањем, што и открива у збирци *Туге*, обраћајући се Жаку Пелтјеу: „Хтедох, као ти, стихове да напустим,/Да се вишем, мудријем циљу посветим” (сонет CLXXXIX, стихови 9–10). Сусрет са принцем Маргеритом у јуну 1549. године променио му је мишљење.⁴ Она је ценила његов рад и охрабрила га је да настави да се бави писањем.⁴ Убрзо је и написао *Збирку поезије* (*Recueil de poesie*) коју је управо њој и посветио. Поред ове збирке, 1550. године је проширио своју збирку *Маслина* посветом „веома славној принцези Маргерити”.

¹ Видети: Henri Chamard, *Histoire de la Pléiade*, I, Paris, Henri Didier, 1939, стр. 168. Ако није другачије означено, превод је наш.

² Користимо превод наслова из пера Коље Мићевића у његовој *Антологији француске поезије од 1400. до 1800.* (Београд, Просвета, 1975).

³ Roger Peyre, *Une princesse de la Renaissance : Marguerite de France, duchesse de Berry, duchesse de Savoie*, Paris, Emile Paul, 1902, p. 5.

⁴ Henri Chamard, *Joachim du Bellay (1522–1560)*, Lille, Le Bigot, 1900, pp. 222–223.

Лик принцезе Маргерите

У збирци *Туге* у оквиру циклуса похвала, група сонета CLXXIV–CXС посвећена је принцези Маргерити. У сто седамдесет четвртог и сто седамдесет петом сонету песник јој се обраћа са извесне дистанце, персирајући јој и ословљавајући је са *Госпо*, док је у сто седамдесет шестом сонету представља перифразом „краљевска душа”, а у наредним сонетима се обраћа пријатељима песницима како би славио госпоине врлине.⁵

Док је ди Беле боравио у принцезиној близини у њему је постојао жар инспирације (сонети VII и VIII), а како он сам наглашава, уживао је и у пажњи публике. Битно је нагласити да је у то време, за стицање славе, песник морао да се допадне дворској књижевној публици. До промене код њега долази када одлази у Рим да би био у служби секретара свог рођака, кардинала Жана ди Белеа, где доживљава велико разочарање. Био је незадовољан својим послом, није имао довољно времена за стварање стихова, а слике рушевина старог Рима изневериле су његова очекивања.

Како читамо у осмом сонету, ди Беле се тамо осећао као „изгнаник” који дубоко пати. У „егзилу” није осећао ништа осим бола и патње, „далеко од (свог) зрака Сунца”, принцезе Маргерите. Преувеличава своју ситуацију поредећи се са Сибилем са Киме (*la Sybille de Cumès*) која је изгубила глас онда када ју је Бог напустио (сонет VII). На тај начин он симболично постаје споменута Сибила при чему су његово напуштање Француске и удаљеност од принцезе разлози због којих губи „свој глас” тј. жар за писањем. Уместо да у његовој души букти пламен песништва, вечна зима му доноси само хладноћу и снег. Лексичка поља топлоте и хладноће доприносе наглашавању стања његове душе. То је приметно и у првом катрену сто осамдесетог сонета: када не пише о Маргерити, срце му је пуно хладноће и „та божанска искра” престаје да гори. Величајући принцезин лик, песник се вешто служи анти-тезом светлости-таме, односно контрастом између светла које доноси дама и ругла света око њега. Исто тако супротставља слику пакла слици раја на Јелисејским пољима (сонет CLXXIV), садашње „гвоздено доба” некадашњем златном добу (сонет CLXXIX) или бојама тог „лепог цвета” (сонет XLXXXV), Марса и Аполона, односно Паласа (сонет CXС).⁶

Његова озлојеђеност обележила га је до те мере да у седамдесет деветом сонету уз помоћ анафоре *He пишем о* (*Je n'écris*) инсистира да нема инспирацију као ни жељу да пише о лепоти, о нежности, о врлини, о части, о милошти итд., из разлога што није физички уз своју принцезу. Описујући је, песник је изједначава са цветом, што је познати топос у ренесанси, који

⁵ Коме се тачно песник од својих пријатеља обраћа може се видети у Yvonne Bellenger, *Du Bellay : Ses « Regrets » qu'il fit dans Rome : étude et documentation*, Paris, A.G. Nizet, 1975, стр. 155.

⁶ Françoise Argod-Dutard, « L'écriture de l'éloge dans *Les Regrets* de Joachim Du Bellay », *L'Apogée*, éd. Gérard Peylet, Pessac, Presses Universitaires de Bordeaux, 2005, пар. 19, URL : <https://books.openedition.org/pub/28608> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/books.pub.28608>

је веома присутан и у Ронсаровим делима. Примећујемо да је и принцезино име специфично јер оно на латинском означава *бисер*, а на француском језику *белу раду*. Зато се не треба чудити перифразама у којима песник принцезу Маргериту представља као „бисер свог времена” или „тај лепи краљевски цвет” (сонет CLXXX), или као комбинацију оба поменути симбола, „украш и цвет” (сонет CLXXXVII). Иако у сто шездесет седмом сонету ди Беле хвали врлине дипломате и писца Мишела де Лопитала, у првом терцету указује да је управо госпа сведок свих његових врлина. Ивон Беланже примећује да песник индиректно убацује принцезин лик помоћу следећих перифраза у једанаестом стиху: „та друга Палада”, „украш нашег доба”.⁷ Ту тезу потврђује навођењем свих епитета и перифраза које се односе на Маргериту, међу којима се запажају и „Паладина сестра”, која одговара првој перифрази док „редак бисер”, „цвет”, „части нашег доба” одговарају перифрази из другог полустиха поменутог стиха из сто шездесет седмог сонета.⁸ У првом катрену седмог сонета, ди Беле сматра да је недостојан принцезине пажње и, уз игру речи, римује њено име са речју која означава заслугу (*Marguerite-mérite*), указујући да он није тај који заслужује да буде хваљен већ она. Исту риму налазимо и у сто осамдесет трећем и сто осамдесет петом сонету, у којима се наглашава да само она заслужује да буде слављена, што се подробнијом анализом примећује у свим сонетима које је ди Беле њој посветио.

Боравак у Риму за песникову душу је представљао пакао којег се, по сопственом убеђењу, могао ослободити само уз помоћ принцезе Маргерите. Само је њена врлина могла да га лиши свих грехова и да му душу врати у првобитно стање, стање у којем се налазила у Платоновом царству идеја. На тај начин она постаје посредница између материјалног света и света идеја и прочишћава му душу од „пакла свог тела”:

Ores grâces aux dieux, ore' il est relâché
De ce pénible enfer, et par vostre présence
Réduit au premier point de sa divine essence,
A dechargé son dos du fardeau de péché. (Сонет CLXXIV, стихови 5–8)

Употреба синтагме „пакао свог тела” која се запажа у првом и последњем стиху истог сонета наговештава могућност понављања циклуса и може се тумачити као песниково страховање да ће се вратити у тај пакао, али овога пута не својом вољом, већ вољом госпе. То је изражено у последњем терцету сликом реке Лете, која представља реку заборавља. Он моли принцезу Маргериту да не дозволи његовој души да пије из те реке, да циклус реинкарнације душе не би изнова започео чиме би душа заборавила свој претходни живот. Реч је о директној алузији на Платонов мит

⁷ Yvonne Bellenger, *нав. дело*, стр. 150.

⁸ *Исто*, стр. 234.

о преегзистенцији душе при чему људска душа, која се у преегзистенцији налазила у царству идеја, рођењем у новом телу заборавља све што је у њему видела. У њеној подсвести остале су идеје у траговима, а до самог сазнања долази се мукотрпним процесом присећања,⁹ на шта Платон алудира у *Федру*: „[Ч]овек треба да сазнаје према ономе што се зове идеја, а она произилази из многих појединачних опажања па се умовањем саставља у мислено јединство. А то сазнавање је сећање на оно што је наша душа некад видела...”¹⁰

Пошто су по Платоновој филозофији идеје невидљиве, схватљиве само уму,¹¹ врлина се онда не види очима, већ се препознаје душом. Такав став прихватио је и песник, за ког је инкарнација врлине сама госпа. Толико је уздиже, да када би се врлина, коју људска душа зна да препозна, лако увиђала чулом вида, била би толико чиста и лепа, да бисмо видели чак „[и] оне што порок-чудовиште вреба/И људе којима је злоба потреба,”¹² како је препознају и воле. Платонову идеју лепоте препознајемо у лепоти госпе коју песник истиче, јер по Платону од идеје добра проистичу све остале идеје, па сама лепота проистиче из добра односно врлине. У Шестој беседи дијалога *Гозба*, Платон је представио пут доласка до идеје лепог, једине идеје која има одраз у чулном свету па би Маргеритино лепо лице могла бити управо њена манифестација у материјалном свету. Врлина је та која зрачи лепотом и изазива и етичко и естетско дивљење.¹³ Етичко дивљење према њој одговара Платоновом ставу да је душевна лепота драгоценија од телесне, а да на првом месту се налази лепота према моралу.¹⁴

Ди Беле наглашава да је природа наградила принцезу Маргериту врлинама, уздижући њену индивидуалност. Одваја је од других чланова краљевске породице, што доприноси да се створи целовита слика жене чији идентитет не зависи од тога да ли је краљева сестра или ћерка:

Ce qui vous fait ainsi admirer d'un chacun,
C'est ce qui est tout vôtre, et qu'avec vous commun
N'ont tous ceulx-là qui ont couronnées sur leurs têtes.
(сонет CLXXV, стихови 12–14)

⁹ Више о овом схватању открива се у Платоновим дијалозима *Федон* и *Менон*.

¹⁰ Платон, *Федар или о Лепоти*, превео Милош Н. Ђурић, Београд, Народна књига/Алфа, 1996, стр. 101.

¹¹ Платон, *Држава*, пето издање, превели др Албин Вилхар и др Бранко Павловић, Београд, Београдски издавачко-графички завод, 2002, стр. 199.

¹² Сонет CLXXVII, стихови 6–7.

¹³ Josiane Rieu, « La beauté dans les recueils romains de Du Bellay », *Op. cit., revue des littératures et des arts*, « Agrégation 2022 », n° 23, automne 2021, p. 7, URL : <https://revues.univ-pau.fr/opcit/706>.

¹⁴ Платон, *Гозба или о Љубави*, превод, разговор и објашњења Милош Н. Ђурић, Београд, Дерета, 2015, стр. 78–81.

Песник је изнова и изнова представља као узоран божански лик. Вокабулар обележен религијском инспирацијом можемо повезати са његовим стремљењем ка идеалу. Ди Беле користи асоцијативно поље лексеме *бог* (богови, богиња, божански/а, божанство, небеса, небески, светлост, вечност). Примећујемо да се придев *божански/ско/ска* јавља у сонетима VII, VIII, CLXXIV, CLXXVI, CLXXX, именица *Бог* односно *Богови* у сонетима CLXXIV, CLXXVIII, CLXXX, CLXXXIV, CLXXXV, CLXXXVI док се породица речи именице *небо* (*небески, небеса*) примећује у сонетима CLXXVII, CLXXVIII, CLXXIX, CLXXXI, CLXXXIV, CLXXXV, CLXXXVI, CLXXXVII, CLXXXIX, CXС. У употреби поменутих лексичких поља светлости и небеса, као и у уздизању ка небеском идеалу, Франсоаз Арго-Дитар види приказ више нивоа ди Белеове потраге:

Потрага за инспирацијом метафорички је изражена евоцирањем Аполона и употребом фигура из грчко-латинске митологије, овоземаљска потрага за заштитом која је својствена положају песника у XVI веку приказана је писањем похвала и на крају потрага за божјом милости, која је по хришћанској догми човеку неопходна, која се, пре свега, истиче у последњем сонету са сликом свемоћи божје. Спој све три потраге уклонљен је у лику Маргерите и самог краља...¹⁵

По Платону је идеја добра за свет исто што и Сунце за природу, она је „узрок нашег знања и узрок наше истине коју сазнајемо умом.“¹⁶ Дејвид Рос поређење са Сунцем објашњава: „Као што око најјасније види када је његов предмет обасјан Сунцем, тако ум најјасније схвата када свој предмет посматра у светлу идеје добра.“¹⁷ Принцеа је представа саме врлине, најчистије од свих, која преко свих чула утиче на душу сваког бића. За песника, она је једина која може да прочисти све душе од зала и да их врати у њихов првобитан, најузвишенији облик (сонет CLXXVI). Франсоа Рудо напомиње и да управо том врлином, принцеа омогућава песников преображај (исто што је својом лепотом учинила и госпа у збирци *Маслина*).¹⁸ У свету пуном порока (мисли се на Рим који је и сатиризован у овој збирци), једина светла тачка је „краљевски цвет“ (сонет CLXXIX), што формира антитезу између мана овог земаљског света и принцеа као манифестације врлине којом улепшава ово мрачно доба:

Je dirois ses vertus, et dirais que les cieux,
L'ayant fait naître ici d'un temps si vicieux
Pour être l'ornement et la fleur de son âge... (сонет CLXXXVII, стихови 9–11)

¹⁵ Françoise Argod-Dutard, *нав. дело*, пар. 22.

¹⁶ Платон, *Држава*, стр. 201.

¹⁷ William David Ross, *Plato's theory of ideas*, Oxford, Clarendon Press, 1963, p. 40.

¹⁸ François Roudaut, *Joachim Du Bellay : Les Regrets*, Paris, Presses universitaires de France, collection « Etudes littéraires », 1995, p. 100.

Песников доживљај, наговештен у свим сонетима посвећеним принцези Маргерити, јесте да је она за овај свет једини спас:

Pour réduire le monde à son premier printemps,
Fors cette Marguerite, honneur de notre temps,
Qui, comme l'espérance, est seule demeurée.
(сонет CLXXIX, стихови 12–14)

Ову аргументацију видимо и у претпоследњем сонету збирке (сонет СХС). Алегоричним приказом пресушеног извора на Хеликону, на коме су песници добијали инспирацију, и увенулог ловора, симбола Аполона, ди Беле открива да су у Француској песници изгубили инспирацију и да их је Аполон заједно са Музама напустио. Једина особа која може да их спасе јесте Палада, односно Маргерита.

Чињеница да је Маргерита једина преостала као врлина и нада на овоме свету, алузија је на мит о Пандори.¹⁹ Према тексту мита код Хезоида, пошто је отварањем кутије избило све зло на земљу, Пандора ју је затворила и у њој је на дну остала само нада. Уколико на овај начин сагледамо ди Белеове сонете, једино добро које је преостало на Земљи, управо је отеловљено у принцезином лику.

Када се ди Беле обраћа краљевом историографу Паскалу, он му открива да не жели да изазове гнев краља Анрија II (сонет CLXXXVIII), који се крије иза лика бога свих богова, Јупитера. Такође, не жели ни да му се супротстави и понови оно што је Вулкан учинио Јупитеру,²⁰ већ само жели да опева његову сестру будућим генерацијама. Од Маргерите не очекује ни поклон ни награду, већ допуштење да јој се диви и да је војим стиховима хвали (сонет CLXXXII). Критикује и исмева песнике који хвале оне који то не заслужују (сонет CLXXXIII); осуђујући их, он им се супротставља и „открива *етос* искреног, поштенос песника који ствара само заслужене похвале.”²¹ Довољно му је да пише о принцези, јер хвалећи је, добија највећу награду:

Puisqu'elle est de mes vers le plus louable objet :
Car en louant, Gournay, si louable sujet,
Le los que je m'acquiets, m'est trop grand' récompense.
(сонет CLXXXII, стихови 12–14)

¹⁹ Marie-Bénédicte Le Hir, « Du Bellay sur les pas d'Hésiode : *Les Regrets* ou la "douce poésie" de la vertu », *Le Verger – bouquet XXII*, partie 7, décembre 2021, p. 10.

²⁰ Односи се на догађај везан за рађање Минерве. Пошто је прогутао нимфу Метиду, Јупитера је болела глава и тражио је од Вулкана, вештог ковача, да му разбије главу, а када је то овај урадио, из главе је изашла Минерва.

²¹ Mylène Prêlat, « "Il fait bon voir" : lexique de la vue et coup d'œil satirique chez Du Bellay et ses émules (Jacques Grévin, Jean de Gessée) », *Le Verger – bouquet XXII*, partie 5, décembre 2021, p. 10.

Ди Беле је у свом песничком налету осмислио хијерархију по којој принцеза Маргерита, као отелотворење вечне врлине, заузима највише место на лествици вредности, попут идеје добра у Платоновом свету идеја. Пошто нико никада не може да је достигне, она се издиже изнад овоземаљског света, јер се све најлепше небеско спојило у њој (сонет CLXXXI). Ипак, сама тежња ка њој доноси добро ономе ко покуша да је досегне:

Celui qui de plus près atteint la déité,
Et qui au ciel, Bouju, vole de plus haute aile,
C'est celui qui, suivant la vertu immortelle
Se sent moins du fardeau de notre humanité.
(сонет CLXXXIV, стихови 1–4)

Од велике је важности и употреба мотива крила (сонети VII, CLXXXIV и CLXXXIX) јер, као што и сам Платон примећује, „крило има природну снагу да диже у висине [...] и води онамо где станује ред богова.”²² Приближавајући се боговима, душа сустиже поменути идеал врлине чија је инкарнација сама госпа, принцеза Маргерита. Повратак Госпи за ди Белеа је попут новог рођења (сонет CLXXXV). У сто осамдесетом сонету открива се да ди Беле свој однос са принцем Маргеритом доживљава као однос између бога Аполона и његове свештенице Питије, која је у трансу изрицала пророчанства и истовремено била посредник између Аполона и људи. У овом случају улога Аполона дата је Маргерити, а песник је тај који ствара стихове инспирисан својом господом, оном која му је повратила списатељски жар, како је уочио Франсоа Рудо²³.

Свој песнички подухват ди Беле је представио Пјеру ди Валу, бискупу и некадашњем учитељу на краљевом двору (сонет CLXXXVI). Он је прво писао о љубави, што га је разочарало, а потом је прешао на писање похвала краљевима. После тога, жеља му је била да пише о Богу, а да би се то и остварило, морао је да пише и о принцези, бићу које је за њега на овом свету најближе Богу, „мање савршена од Бога”, али „савршенија од остатка света” (сонет CLXXXVI, стихови 12–14). Тако је поново оживео онај песнички занос који га је наводио да пише о врлини. То ће га, као песника, уздићи ка небесима као што се Жак Пелтје уздигао својим доприносом у математици. Он је попут неког „новог лабуда” којег љубав према врлини води ка небесима (сонет CLXXXIX). Опевајући врлину која се крије у лику принцезе, постаје бесмртан и иза себе оставља јединствено и непоновљиво дело.²⁴ Принцеза

²² Платон, *Федар или о Лепоти*, стр. 99.

²³ François Roudaut, *нав. дело*, стр. 100.

²⁴ Marc Bizer, *Les lettres romaines de Du Bellay*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2001, пар. 186, URL : <https://books.openedition.org/pum/9548> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/books.pum.9548>.

је дакле она која помаже песнику да поврати инспирацију и свој некадашњи стваралачки занос.

Закључак

Принцеза Маргерита обележила је песничко стваралаштво Жоашена ди Белеа. У њој је налазио подршку и извор надахнућа и посветио јој је неколико својих песничких дела. Она је заузела посебно место у збирци сонета *Туге*, где се појављује као нови подстицај стваралачког жара. Бројним антитезама и симболима, као и евоцирањем митолошких ликова и коришћењем перифраза, песник истиче разлику између идеала чистоте и врлине, оличеног у принцези и стварног света од којег је она удаљена и самим својим друштвеним положајем. Узимајући у обзир присуство саме госпоје у песниковим описима, може се закључити да она за ди Белеа представља и Платонову идеју добра (што је код песника врлина), са којом се изједначава идеја лепоте. Може се рећи да је после напуштања Француске и губитка инспирације, као и свих доживљених разочарања у Риму,²⁵ ди Беле доживео свој лични и песнички препород славећи Маргериту у платонистичком духу који доминира у поезији његовог времена.

ЛИТЕРАТУРА

Argod-Dutard, Françoise, « L'écriture de l'éloge dans *Les Regrets* de Joachim Du Bellay », *L'Apogée*, éd. Gérard Peylet, Pessac, Presses Universitaires de Bordeaux, 2005, стр. 97–107, URL : <https://books.openedition.org/pub/28608>; DOI : <https://doi.org/10.4000/books.pub.28608>.

Bellenger, Yvonne, *Du Bellay : Ses « Regrets » qu'il fit dans Rome : étude et documentation*, Paris, A. G. Nizet, 1975.

Bizer, Marc, *Les lettres romaines de Du Bellay*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2001, URL : <https://books.openedition.org/pum/9548> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/books.pum.9548>.

Du Bellay, Joachim, *Les Regrets (précédé de) Les Antiquités de Rome et (suivi de) La Défense et Illustration de la Langue française*, Paris, Gallimard, 1975.

Le Hir, Marie-Bénédicte, « Du Bellay sur les pas d'Hésiode : *Les Regrets* ou la "douce poésie" de la vertu », *Le Verger – bouquet XXII*, partie 7, décembre 2021, pp. 1–18.

Мићевић, Коља, *Антологија француске поезије од 1400. до 1800.* Београд, Просвета, 1975.

Новаковић, Јелена, „Италијанска надахнућа француских ренесансних писаца”, *Филолошки преглед*, 2021/2, стр. 17–42.

²⁵ О ди Белеовом римском искуству више у: Јелена Новаковић, „Италијанска надахнућа француских ренесансних писаца”, *Филолошки преглед*, 2021/2, стр. 17–42.

Peyre, Roger, *Une princesse de la Renaissance : Marguerite de France, duchesse de Berry, duchesse de Savoie*, Paris, Emile Paul, 1902.

Платон, *Гозба или о Љубави*, превод, поговор и објашњења Милош Н. Ђурић, Београд, Дерета, 2015.

Платон, *Држава*, пето издање, превели др Албин Вилхар и др Бранко Павловић, Београд, Београдски издавачко-графички завод, 2002.

Платон, *Федар или о Леноти*, превео Милош Н. Ђурић, Београд, Народна књига/Алфа, 1996.

Prélat, Mylène, « “Il fait bon voir” : lexique de la vue et coup d’œil satirique chez Du Bellay et ses émules (Jacques Grévin, Jean de Gessée) », *Le Verger – bouquet XXII*, partie 5, décembre 2021, pp. 1–18.

Rieu, Josiane, « La beauté dans les recueils romains de Du Bellay », *Op. cit., revue des littératures et des arts*, « Agrégation 2022 », n° 23, automne 2021, стр. 1–29, URL : <https://revues.univ-pau.fr/opcit/706>.

Ross, William David, *Plato's theory of ideas*, Oxford, Clarendon Press, 1963.

Roudaut, François, *Joachim Du Bellay : Les Regrets*, Paris, Presses universitaires de France, collection « Etudes littéraires », 1995.

Савић-Ребац, Аница, *Античка естетика и наука о књижевности*, Београд, Култура, 1955.

Chamard, Henri, *Joachim du Bellay (1522–1560)*, Lille, Le Bigot, 1900.

Chamard, Henri, *Histoire de la Pléiade*, I, Paris, Henri Didier, 1939.

Teodora Ristoski

LA PRINCESSE MARGUERITE DANS LES *REGRETS* DE JOACHIM DU BELLAY (Résumé)

La poésie de Joachim du Bellay abonde en personnages féminins parmi lesquels la princesse Marguerite joue un rôle spécial, surtout dans son recueil de sonnets *Regrets*. Vu la présence du platonisme dans ce recueil, notamment dans sa partie encomiastique dédiée à la princesse, la conclusion qui s'impose est que celle-ci représente deux idées de Platon : celle du bien, chez le poète nommée la vertu, et celle du beau. La princesse est l'image de la vertu la plus parfaite, elle purifie les esprits de tous les maux et les fait « retourner au lieu de leur première essence ». Pour le poète, la beauté de la dame est le reflet de l'idée platonicienne de la beauté, la seule qui se manifeste dans le monde matériel. De plus, cette idée provient de l'idée du bien car toutes les idées de Platon proviennent du bien, y compris le beau.

Par l'évocation des figures mythologiques et l'emploi fréquent de périphrases, ainsi que par le recours constant aux symboles et aux antithèses, du Bellay met en relief le contraste entre la pureté de la princesse et la saleté du monde qui l'entoure. Après son séjour à Rome plein de frustrations et de confrontations avec les vices qu'il trouve en Italie, mais aussi en France, le poète est envahi d'un sentiment de déception, s'étant rendu compte que la réalité ne correspond pas à ce qu'il avait imaginé.

Mais, grâce à la princesse Marguerite qui se présente à lui comme une nouvelle source d'inspiration, la flamme créatrice se rallume dans l'âme du poète.

Mots-clés : *Les Regrets*, Joachim du Bellay, femme, princesse Marguerite, Platon, platonisme.

Примљено 3. августа 2025, прихваћено за објављивање 30. октобра 2025. године.